

CZU: 343.1/.2

IMPORTANȚA FUNDAMENTĂRII ȘTIINȚIFICE A POLITICII PENALE

Alexandru ZOSIM,

doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept penal și Criminologie
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0003-0423-8932

Rezumat

Articolul este consacrat problemelor elaborării și realizării unei politici penale eficiente în Republica Moldova. Autorul evidențiază principalele lacune legislative ale elaborării politicii penale. Astfel se propune abordarea științifică obligatorie a politicii penale a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: justiție penală, politică penală, răspundere penală, pedeapsă penală, Cod penal.

Résumé

L'article se concentre sur les problèmes d'élaboration et de mise en œuvre d'une politique pénale efficace en République de Moldova. L'auteur met l'accent sur les principales lacunes législatives dans l'élaboration de la politique pénale. Ainsi, il est proposé l'approche scientifique obligatoire de la politique pénale.

Mots-clés: la justice pénale, la politique pénale, la responsabilité pénale, la sanction pénale, le Code pénal.

Introducere. Elaborarea unei politici penale eficiente posedă diverse aspecte: metodologic, politic, sociologic, istoric, juridic, criminologic. Fiecare dintre aspectele menționate se caracterizează prin conținut, esență și baze metodologice proprii. Anume aspectul științific al elaborării politicii penale constituie obiectul de studiu al prezentului articol.

Pornind de la faptul că politica penală este parte integrantă a politicii sociale a statului de drept modern, ea trebuie să fie elaborată și realizată în interesul persoanei, societății și statului pe calea asigurării punerii eficiente în aplicare a reformelor social-economice, politice și juridice din țară în scopul perfecționării sănătății morale și ecologice a individului și societății, formării unei societăți libere și democratice, a unui stat de drept, apărării persoanei, societății și statului de atentatele infracționale și despăgubirii victimelor infracțiunilor, anihilării cauzelor și condițiilor criminalității și ale

fenomenelor care o generează.

Politica penală a statului independent Republica Moldova a început să se formeze în anii 90 ai secolului trecut, fiind determinată în general de modificările politicii de stat în alte domenii. În cadrul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană statul nostru trebuie să-și revizuiască în mod constant politica penală, managementul și eficiența mijloacelor și tehnicilor penale referitoare la protecția societății și formarea noilor relații social-politice.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu ale acestui articol, în calitate de metode de cercetare principale au fost utilizate metoda comparativă și istorică. În afară de acesta, au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda logică, metoda analizei sistemice, metoda analizei formal-juridice etc.

Conținut de bază. Noțiunea de „politică penală”, potrivit cercetătorilor francezi R. Merle și A. Vitu a fost folosită pentru prima dată la începutul secolului 19 de către specialistul german A. Feuerbach, în manualul său drept penal. [4, p. 7]. Prima lucrare dedicată politicii penale de asemenea a fost scrisă de către un jurist german Henke: „Manual de drept penal și de politică penală”. Cartea a fost publicată în 1923 la Berlin.

Politica penală în știință, dreptului penal, este de obicei definită ca fiind una dintre principalele direcții ale politicii de stat, în limitele căreia sunt elaborate sarcinile de bază, principiile, direcțiile și scopul influenței juridico-penale asupra criminalității, precum și mijloacele de realizare a acestora. [7, p. 3; 11, p. 4-5].

În doctrină, prin politică penală în sens larg se înțelege activitatea organelor autorității publice, care include măsuri juridice și sociale. În particular, această opinie este susținută de către autorii I. M. Galperin, A. A. Gheșenson, V. I. Kurleandski, Pancenko P. N. [5, p. 12, 27; 6, p. 179; 10]

Există și o poziție mai îngustă. Astfel, M. I. Kovalev și I. A. Voronin definesc politica penală mai restrâns: o direcție a activității de stat referitoare la realizarea măsurilor social-politice, economice, precum și referitoare la elaborarea măsurilor juridico-penale optime în scopul lichidării criminalității în țară. [9, p. 8-15].

Apreciem că realizarea politicii penale constă atât în activitatea organelor de stat de creare a normelor juridice, cât și în activitatea lor de aplicare a normelor de drept.

Parlamentul Republicii Moldova elaborează politica penală, însă realizarea ei constituie sarcina unor organisme numeroase – organe de stat, organizații politice și sociale: instanțele judecătorești, organelor de urmărire penală, autoritățile locale, organizațiile obștești, organele de executare ale pedepselor penale. În opinia autorului A. A. Țvetinovici, anume politica

penală determină conținutul legislației penale, deoarece principiile și tendințele politicii juridico-penale determină sfera faptelor care ar trebui să fie considerate infracțiuni, gama mijloacelor statale permise în lupta împotriva criminalității și principiile de aplicare a acestora [13, p. 3-4].

Astfel, anume sferei de creare a normelor juridice îi aparține cel mai important rol în realizarea politicii penale. Anume legea indică asupra ilegalității și pasibilității de pedeapsă a faptei.

Putem aprecia că politica penală realizată de către legiuitor, poate fi caracterizată drept arta de creare și de perfecționare a legilor penale. Anume legiuitorului îi aparține cel mai important rol în elaborarea politicii penale.

Abordarea neglijentă a procesului de elaborare a unei politicii penale eficiente poate afecta realizarea politicii penale și, astfel, poate avea consecințe pentru întreaga societate. Precum legea constituie forța supremă într-un stat de drept, așa și politică penală legislativă ar trebui să fie mai presus decât practica de aplicare a legii: să o condiționeze și să o dirijeze pe cea din urmă.

În această ordine de idei deosebită importanță prezintă alegerea strategiei penale generale de combatere a criminalității. La etapa actuală de dezvoltare a societății strategia corespunzătoare este posibilă în două variante principale: represiv și umanist. În pofida numeroaselor declarații de susținere a umanismului în legislația penală, Codul Penal al RM din 2002 continuă să prevadă aplicarea largă a represiunii penale în forma închisorii.

În acest context atragem atenția asupra următoarelor: actualmente în Germania, limita maximă a pedepsei închisorii constituie 15 ani [14, § 38], iar în Republica Moldova – 20 de ani [1, art. 70]. Faptul dat permite să constatăm că legiuitorul Republicii Moldova elaborează o politică penală mai aspră, mai represivă.

Considerăm că cauza se ascunde în faptul că parlamentarii contemporani și alți demnitari de stat nu posedă suficiente cunoștințe științifice în respectivul domeniu și elementar nu au încredere în oamenii de știință. Politicienii pe care poporul îi aduce la putere în general împărtășesc opinia societății față de criminalitate și deseori nu posedă cunoștințe speciale referitoare la acest fenomen.

În opinia noastră, elaborarea politicii penale eficiente este imposibilă fără o abordare științifică a acestui proces. Principiul abordării științifice a elaborării politicii penale a fost susținut încă de către savanții sovietici, în particular de către N. I. Zagorodnikov în monografia „Politica penală sovietică și activitatea organelor afacerilor interne” [8, p. 72].

În prezent în știința penală nu există o unanimitate de opinii vizavi de principiile politicii penale. Astfel, autorii manualului de drept penal sub redacția generală a profesorului L. D. Gauhman, profesorului L. M. Kolodkin

și profesorului S. V. Maximov consideră că principiile politicii penale au fost elaborate și formulate de către umaniștii iluminați ale diferitor epoci și diferitor națiuni, sistematizate în teoria dreptului penal autohton, iar principalele dintre ele au fost consacrate în normele Constituției FR, Codului penal FR, legislației procesual penale și execuțional-penale. [12, p. 11]

În Federația Rusă, în scopul asigurării abordării științifice a elaborării politicii penale este organizat studiul științei penale în universități și instituții superioare de învățământ, sunt create instituții academice speciale pentru studiul politicii penale, legislației penale, practicii aplicării ei, criminalității, personalității infractorului, metodelor de combatere a criminalității. Comparând însă posibilitățile Rusiei cu cele ale Republicii Moldova, devine evident că, centrele de cercetare și instituțiile de învățământ din Republica Moldova pur și simplu cantitativ nu sunt în stare să acorde atenție tuturor problemelor de politică penală.

Analiza minuțioasă a legislației contemporane a Republicii Moldova demonstrează că acest principiu nu este reflectat în normele juridice corespunzătoare ale Moldovei. Într-o astfel de situație, trebuie să recunoaștem că în procesul elaborării și realizării politicii penale în Republica Moldova, principiul fundamentării științifice se respectă doar parțial. În realitate, proiectele actelor normative sunt supuse expertizei în diverse instituții de stat, inclusiv și cele științifice. Ulterior însă opiniile experților atât practicieni, cât și teoreticieni nu sunt obligatorii pentru legiuitor.

Concluzionăm că o astfel de abordare este superficială și ineficientă. În acest context corect apreciem opinia juristului britanic Graham B. Gilles, care afirmă că orice societate democratică ar trebui să-și revizuiască în mod constant principiile justiției, managementul și eficiența mijloacelor și tehnicilor penale referitoare la protecția societății și resocializarea infractorilor. [3, p. 7]

În acest sens considerăm că este necesar de a legitima principiul abordării științifice a politicii penale chiar în legea penală.

Evident că ar trebui să fie perfecționată expertiza actelor legislative în domeniul politicii penale în așa mod încât concluziile experților să se bazeze pe o gamă largă de metode științifice de cunoaștere. Această operațiune ar trebui să fie încredințată atât organelor de aplicare ale legii, cât și lucrătorilor științifici, oferindu-le în acest sens o gamă largă de competențe și o finanțare adecvată. De asemenea, recomandăm examinarea periodică a întregului spectru de acte normative, care exprimă politica penală pentru a elimina erorile și contradicțiile. O atenție deosebită ar trebui acordată interdicției cu privire la adoptarea actelor legislative care nu au fost aprobate de către experți respectivi.

Nivelul ridicat al criminalității și necesitatea unor reforme fundamen-

такие в сфере правосудия являются важным катализатором для консолидации законодательной деятельности некоторых принципов четкой политики уголовного наказания.

С точки зрения эффективности процесса реализации политики уголовного наказания, процесс осуществляется преимущественно органами применения закона, отмечаем факт, что причины неэффективности являются в основном в политике неудачной администрации человеческих ресурсов, как и вытекают из феноменов коррупции и протекционизма. Наука уголовного наказания и наука криминология разработали многочисленные предложения для нейтрализации влияния этих причин, но их внедрение, к сожалению, зависит от доброй воли и доверия правительств к этим предложениям.

Выводы. В период независимости Република Молдова продолжает разрабатывать и реализовывать уголовную политику в хаотичном, под влиянием структурных изменений общества, личных интересов чиновников, как и под влиянием международных организаций, но все же в основном опираясь исключительно на базу достижений современной науки. Только консолидация законодательной деятельности фундаментальной научной политики уголовного наказания может обеспечить эффективность этой политики.

Список литературы

1. Кодекс Уголовный Республики Молдова, Закон № 985-ХV от 18.04.2002 // Официальный журнал Республики Молдова № 128-129/1012 от 13.09.2002;
2. Уголовный Кодекс Российской Федерации, Закон № 63-ФЗ от 13 июня 1996 года // С.-Пб.: издательство Юридический центр Пресс. 2003;
3. Администрация правосудия в сообществе. Стандарты и регламенты международные. Выбор и организация текстов Грахам В. Гилес. Бухарест: издание Exped. 2001;
4. Мерле Р., Виту А. Трактат о уголовном праве. Париж. 1967;
5. Гальперин И. М., Курляндский В. И. Предмет уголовной политики и основные направления ее изучения. // Основные направления борьбы с преступностью. Москва. 1975;
6. Герцензон А. А. Уголовное право и социология. Москва. 1970;
7. Дагель П. С. Уголовная политика в сфере борьбы с преступной небрежностью. // Проблемы борьбы с преступной небрежностью. Владивосток. 1981;
8. Загородников Н. И. Советская уголовная политика и деятельность органов внутренних дел. Москва. 1979;
9. Ковалев М. И., Воронин Ю. А. Криминология и уголовная политика. Свердловск. 1980;
10. Панченко П. Н. Советская уголовная политика: Общетеоретическая

концепция борьбы с преступностью, ее становление и предмет.
Томск. 1988;

11. Стручков Н. А. Исправительно-трудовая политика и её роль в борьбе с преступностью. Саратов. 1970;
12. Уголовное право. Часть общая. Часть особенная. Под общей редакцией заслуженного деятеля науки РФ профессора Л. Д. Гаухмана, заслуженного деятеля науки РФ профессора Л.М. Колодкина, лауреата премии Союзов юристов СССР, доктора юридических наук профессора С.В. Максимова. Москва, 1999;
13. Цветинович А. Л. Уголовно-политические основания нормотворчества. // Уголовная политика и совершенствование законодательства. Кемерово. 1992;
14. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии в редакции от 13 ноября 1998 г. по состоянию на 15 мая 2003 г. // http://rawunsch.de/images/Ugolovnyiyi_Kodeks.pdf, accesat la 10.05.2021.